

Vischnaunca
Tujetsch

**Constituziun communal
dalla vischnaunca da Tujetsch**

Approbada entras la votaziun all'urna ils 27-11-2022

ed entras la Regenza ils 13.12.2022

Entrada en vigur ils 01-07-2023

TABLA DA CUNTEGN

I. DETERMINAZIUNS GENERALAS

Art. 1 Vischnaunca	5
Art. 2 Autonomia	5
Art. 3 a) Incumbensas en general	5
b) Incumbensas en special	5-6
c) Delegaziun d'incumbensas	6
Art. 4 Lungatg ufficial	6
Art. 5 Principis digl agir statal	6
Art. 6 Egalitad dallas schlateinas	6

II. DRETGS ED OBLIGAZIUNS

Art. 7 a) Habilitad da votar	6
b) Dretg da votar	6
Art. 8 Eligibladad	7
Art. 9 Motivs d'exclusiun	7
Art. 10 Motivs d'incompatibilitad	7
Art. 11 Votaziuns ed elecziuns	7
Art. 12 a) Perioda d'uffeci	7
b) Termin dallas elecziuns	8
Art. 13 a) Remplazzament	8
b) Elecziuns complementaras	8
Art. 14 Motivs da recusaziun	8
Art. 15 Obligaziun da discreziun	8
Art. 16 Dretg d'iniziativa	9
Art. 17 Procedura	9
Art. 18 Retratga dall'iniziativa	9
Art. 19 Iniziativas illegalas	9
Art. 20 Referendum facultativ	9-10
Art. 21 Procedura	10
Art. 22 Dretg da petiziun	10
Art. 23 Dretg da moziun	10
Art. 24 Dretg d'informaziun	10-11
Art. 25 Reponderaziun	11
Art. 26 Dretg da recuors	11
Art. 27 Responsabladad	11
Art. 28 Protocols	11
Art. 29 Envesta els protocols	11-12
Art. 30 Obligaziun d'informaziun	12

III. ORGANISAZIUN COMMUNALA

Art. 31 Organs communals	12
Art. 32 Autoritad suprema	12

A. LA CUMINONZA DILS VOTANTS ALL'URNA

Art.33 a) Votaziun all'urna	12-13
b) Procedura	13

B. LA RADUNONZA DA VISCHNAUNCA

Art. 34 a) Votaziuns ed elecziuns	13
b) Convocaziun e cumpetenzza da decider	14
c) Publicitad	14
Art. 35 Cumpetenzas	14-15

C. LA SUPRASTONZA COMMUNALA

Art. 36 Funcziun	15
Art. 37 Cumposiziun	15
Art. 38 a) Convocaziun	15
b) Sedutas	15
Art. 39 Cumpetenzza da decider	16
Art. 40 Cumpetenzas en general	16
Art. 41 Cumpetenzas en special	16-17
Art. 42 Departaments	17-18
Art. 43 President communal	18
Art. 44 Suttascripziun	18

D. LA CUMISSIUN DA GESTIUN

Art. 45 Cumposiziun	18
Art. 46 Eligibladad	18
Art. 47 Cumpetenzza da decider	19
Art. 48 Incumbensa e cumpetenzas	19
Art. 49 Controlla dil quen communal	19

E. IL CUSSEGL DA SCOLA

Art. 50 Cumposiziun	19
Art. 51 Eligibladad	19
Art. 52 Cumpetenzza da decider	20
Art. 53 Incumbensas e cumpetenzas	20

IV. L'ADMINISTRAZIUN COMMUNALA

Art. 54 Incumbensa	20
Art. 55 Menader dall'administraziun	20
Art. 56 Direcziun communal	21

V. MENASCHIS ACCESSORIS SENZA ATGNA PERSUNALITAD GIURIDICA

Art. 57 Bogn Sedrun	21
Art. 58 Museum La Truaisch	21

VI. MENASCHIS ACCESSORIS CUN ATGNA PERSUNALITAD GIURIDICA

Art. 59 Corporaziuns d'aua	21-22
Art. 60 energia alpina	22

VII. CORPORAZIUNS, UNIUNS E FUNDAZIUNS REGIUNALAS ED INTERCOMMUNALAS, UFFECIS INTERCOMMUNALS

Art. 61 Informaziun davart appartenenza e participaziun	22
---	----

VIII. FINANZAS, TAGLIAS E TAXAS

Art. 62 Cumposiziun dalla facultad	22
Art. 63 a) Principis dalla contabilitad	22-23
b) Rendaquen	23
c) Preventiv	23
d) Plan da finanzas	23
Art. 64 Taglias e taxas	23
Art. 65 Taxas d'utilisaziun e contribuziuns vid ils cuosts	23
Art. 66 Taxa da hosps e taxa da turissem	23
Art. 67 Contribuziun da preferenza (perimeter)	24
Art. 68 Taxas	24
Art. 69 Taglias	24

IX. DETERMINAZIUNS FINALAS E DETERMINAZIUNS TRANSITORICAS

Art. 70 Revisiun	24
Art. 71 Vigur	24
Art. 72 Disposiziuns cuntradictorias	25
Art. 73 Disposiziuns transitoricas	25

I. DETERMINAZIUNS GENERALAS

Art. 1

Vischnaunca

La vischnaunca da Tujetsch ei ina corporaziun territoriala dil dretg public. Ella consista dallas persunas domiciliadas sin siu territori e secumpona dallas fracziuns Tschamut, Selva, Dieni, Rueras, Zarcuns, Camischolas, Gonda, Sedrun, Bugnei, Surrein e Cavorgia.

Art. 2

Autonomia

La vischnaunca ha il dretg d'administraziun autonoma enteifer la legisla-ziun federala e cantunala. Ella exercitescha enteifer ils cunfins da sias cumpetenzas legalas la suveranidad sur da tut las persunas, tut ils animals e las caussas che sesanflan sin siu territori.

Art. 3

Incumbensas

a) En general

La vischnaunca ademplescha las incumbensas indicadas en favur dil beinstar public ed exequescha las incumbensas che vegnan adossadas ad ella.

Ella promova il svilup economic, turistic e cultural sco era il beinstar social dalla populaziun ed il manteniment dalla basa da viver naturala.

La vischnaunca decretescha las leschas ed ordinaziuns necessarias.

b) En special

Cun resalva dil dretg federal e cantunal surordinau appartegnan en special las suandontas spartas tier las incumbensas dalla vischnaunca:

- a) l'administraziun generala;
- b) la segirtad publica (polizia communal, fatgs da pumpiers, protecziun civila);
- c) la scolaziun (scoletta e scola populara);
- d) la cultura, il sport ed il temps liber;
- e) ils fatgs da sanadad;
- f) il beinstar social (agid social);
- g) il traffic (ils fatgs da vias e da construcziun);
- h) la planisaziun dil territori e digl ambient (planisaziun locala, providiment d'aua, canalisaziun dallas auas piarsas, dismessa da rumien, fatgs da santeri, protecziun digl ambient);

i) l'economia publica (agricultura e forestalessen, provediment d'electricitad, turissem);

j) las finanzas e las taglias.

c) Delegaziun
d'incumbensas

La vischnaunca sa delegar l'execuziun da singulas incumbensas a tiarzas persunas e scaffir ni separticipar per quest intent ad organisaziuns dil dretg public ni dil dretg privat.

Art. 4

Lungatg ufficial

Il lungatg ufficial e da scola dalla vischnaunca ei il romontsch.

Art. 5

Principis digl agir statal

Igl agir statal sebasa silla lescha. El ha da succeder egl interess public e sto esser proporziunaus.

Autoritads e privats ageschan tenor buna fei.

Art. 6

Egualitad dallas schlatteinas

Las indicaziuns davart las persunas, las funcziuns e las professiuns en questa constituziun serefereschan ad omisduas schlatteinas.

II. DRETGS ED OBLIGAZIUNS

Art. 7

a) Habilitad da votar

Hablas da votar ein tuttas persunas che han cumplenu il 18avel onn ed ein buca excludas dalla habilitad da votar.

Excludas dalla habilitad da votar ein persunas ch'ei permanentamein buca hablas da giudicar e che stattan perquei sut ina assistenza cumplexsiva ni che vegnan perquei representadas entras in mandatari cun l'incumbensa dad haver quita dad ellas.

b) Dretg da votar

Il dretg da votar en fatgs communalis han

a) burgheisas svizras e burgheis svizzers ch'ei habels da votar e che han domicil en vischnaunca;

b) persunas digl exterior ch'ei hablas da votar, che possedan la lubientscha da domicil e che vivan silmeins dapi 5 onns senza interrupziun en vischnaunca.

Eligibladad	Art. 8 Scadina persuna cul dretg da votar ei eligibla en in'autoridad communal.
Motivs d'exclusiun	Art. 9 Parents e quina in lingia directa, fargliuns, consorts e persunas che vivan en in partenadi registrau ni che meinan facticamein ina communad da veta astgan buca appartener el medem temps alla medema autoridad communal. Quels motifs d'exclusiun valan era denter ils commembers dalla suprastonza communal e dalla cumissiun da gestiun. Vegnan elegidas el medem mument persunas, per las qualas in motiv d'exclusiun exista, ei quella persuna elegida che ha survegniu dapli vuschs. Tier il medem diember da vuschs decida la sort. Vegn ina persuna elegida, per la quala in motiv d'exclusiun exista en relaziun cun ina persuna ch'ei gia en uffeci e che sto buca vegnir reelegida en quei mument, ei l'elecziun nunvaleivla.
Motivs d'incompatibilitad	Art. 10 Commembers dalla suprastonza communal astgan buca appartener alla cumissiun da gestiun. Emploiai communals astgan buca appartener alla suprastonza communal, alla cumissiun da gestiun ni ad ina altra autoridad directamein superiura.
Votaziuns ed elecziuns	Art. 11 Votaziuns ed elecziuns han liug all'urna ni sin radunonza da vischnaunca entras tscherna ni scrutini. La procedura leutier ei fixada en la lescha davart ils dretgs politics dalla vischnaunca da Tujetsch. Per votaziuns ed elecziuns federalas e cantunalas valan las disposiziuns respectivas dalla confederaziun e dil cantun.
a) Perioda d'uffeci	Art. 12 Tuttas autoritads e cumissiuns permanentas dalla vischnaunca da Tujetsch vegnan elegidas per ina perioda da 3 onns. Il surdar ed il surprender ils uffecis e las funcziuns per ina perioda succeda mintgamai igl 1. da fenadur.

b) Termin dallas elecziuns
Las elecziuns communalas han per regla liug el decuors dil secund quartal. Igl official partent ei responsabels ch'igl uffeci vegni surdaus a siu successur a moda regulara.

Art. 13

a) Remplazzament
Sa in commember dalla suprastanza communal buca prender part regularmein allas radunonzas dalla suprastanza per pli liung temps che 9 meins, decida la radunonza communal sin proposta dalla suprastanza communal, sch'ei duei vegnir ordinau in'elecziun supplementara per il rest dalla perioda d'uffeci.

b) Elecziuns cumplementaras
Abdichescha ni banduna in official durant la perioda d'uffeci siu post, sto vegnir eligi in successur, aschilunsch che la proxima elecziun ordinaria ha buca liug enteifer 9 meins.

Art. 14

Motivs da recusaziun
In commember d'ina autoritad communal sto prender stgisa cura ch'ei vegn tractau ni votau davart fatgs che pertuccan directamein in interess persunal ni in interess d'ina persuna che stat cun el en ina relaziun el senn dad art. 9 al. 1.

In commember dalla cumissiun da gestiun sto prender stgisa cura che la contabilitad e la gestiun d'ina autoritad, d'ina cumissiun ni d'in uffeci vegnan examinadas, sch'el ni ina persuna che stat cun el en ina relaziun el senn dad art. 9 al. 1 appartegn a quell'autoritad, a quei uffeci ni a quella cumissiun.

Eisi dispiteivel, sch'ina persuna sto prender stgisa, decida l'autoritad respectiva cun exclusiun dil commember pertuccau davart quella caussa.

Art. 15

Obligaziun da discreziun
Ils commembers d'autoritads e cumissiuns communalas sco era ils emploiai communalas e persunas privatas ch'exequeschian incumbensas publicas ein obligai d'esser discrets en tuttas fatschentas ch'els han ademplier el rom da lur uffeci ni da lur survetsch.

Davart l'aboliziun digl oblig da discreziun d'in commember dall'autoritad decida l'autoritad cun exclusiun dil commember pertuccau. Davart l'aboliziun digl oblig da discreziun dad autras persunas ch'ein suttamessas a quella, decida mintgamai lur autoritad superiura.

Art. 16

Dretg d'iniziativa

60 personas cun dretg da votar en fatgs communals san pretender cun lur suttascripziuns ch'ei vegni votau davart ina proposta ch'ellas han fatg. Excepi da quei dretg ein fatschentas che crodan ella cumpetenzza definitiva d'in auter organ communal che la radunonza da vischnaunca e la cuminonza dils votants all'urna.

L'iniziativa sa vegnir inoltrada en fuorma d'ina proposta generala ni d'in sboz formulau. Ella ei d'inoltrar cun las suttascripziuns alla suprastanza communal.

Art. 17

Procedura

La suprastanza communal ei obligada da suttametter ina iniziativa dil pievel reussida valeivlamein ensemen cun sia posiziun ed eventualmein cun ina cunterproposta il pli tard enteifer 1 onn alla radunonza da vischnaunca ni eventualmein alla votaziun all'urna per decisiun.

Sch'igl ei avon maun ina cunterproposta, vegni decidiu igl emprem denter quella e l'iniziativa dil pievel. Silsunter sto la radunonza da vischnaunca decider cun ina votaziun definitiva davart l'acceptaziun u davart la refusaziun da quella proposta ch'ei resultada tier l'emprema votaziun. All'urna eisi da suttametter ina damonda decisiva corrispundenta allas personas cun dretg da votar.

Art. 18

Retratga dall'iniziativa

Ina iniziativa sa vegnir retratga tochen la proclamaziun dalla votaziun entras las 5 empremas personas ch'han signau ella, aschinavon ch'ella cuntegn buca in'otra clausla da retrer.

Art. 19

Iniziativas illegalas

Iniziativas cun in cuntegn illegal ein buca admissiblas e vegnan buca suttamessas alla decisiun dil pievel.

Davart l'illegalitad decida la suprastanza communal. Ella communichescha a scret als iniziants sia decisiun cun indicar las raschuns da quella.

Art. 20

Referendum facultativ

Sin proposta da silmeins 60 personas cun dretg da votar ein ils suandonts fatgs da suttametter alla votaziun all'urna:

- a) conclus dalla radunonza da vischnaunca davart novas expensas unicas da varga frs. 500'000.00 per la medema caussa e davart expensas da varga frs. 40'000.00 che serepetan annualmein;
- b) conclus dalla radunonza da vischnaunca davart leschas

communalas.

Art. 21

Procedura

Decisiuns dalla radunonza da vischnaunca suttamessas al referendum facultativ ein da publicar el proxim numer dil fegl uffical dalla vischnaunca. Ellas passan en vigur pér cura ch'il termin per tschaffar il referendum ei spiraus.

Igl ei pusseivel d'instradar il referendum facultativ enteifer 20 dis dapi la publicaziun ufficala.

La votaziun all'urna che decida davart il referendum duei per regla haver liug enteifer 6 meins suenter ch'il termin dil referendum ei spiraus.

Pil rest valan las disposiziuns dalla lescha davart ils dretgs politics el cantun Grischun analogamein.

Art. 22

Dretg da petiziun

Mintga persuna sa inoltrar alla suprastonza communal en scret propostas, giavischs e reclamaziuns. L'istanza cumpetenta ei obligada da prender posiziun en caussa e da dar ina risposta en scret enteifer 3 meins.

Art. 23

Dretg da moziun

Mintga persuna cun dretg da votar ha il dretg da far a caschun d'ina radunonza da vischnaunca propostas che pertuccan buca la gliesta da tractandas. Excepi da quei dretg ein fatschentas che crodan ella cumpetenzza definitiva d'in auter organ communal che la radunonza da vischnaunca e la cuminonza dils votants all'urna.

La suprastonza communal suttametta per regla in rapport e fa ina proposta davart la moziun a caschun dalla proxima radunonza da vischnaunca. Sche la moziun vegn declarada sco relevanta, sto la suprastonza communal suttametter la caussa enteifer 1 onn alla radunonza da vischnaunca ni eventualmein alla votaziun all'urna per decisiun.

Pil rest valan, cun excepziun dad art. 18, las disposiziuns davart l'iniziativa (art. 16 ss.) analogamein.

Art. 24

Dretg d'informaziun

A caschun d'ina radunonza da vischnaunca sa mintga persuna cun dretg da votar pretender dalla suprastonza communal sclariment davart il stan ni la realisaziun d'ina fatschenta. Igl ei d'orientar sil pli tard a caschun dalla proxima radunonza da vischnaunca.

La suprastanza communal sa spustar ni refusar in sclariment, sch'impurtonts interess communal ni da tiarzas persunas plaidan encunter in'orientaziun.

Il dretg d'informaziun vala cun resalva dil secret d'uffeci e dallas prescripziuns davart la protecziun da datas.

Art. 25

Reponderaziun

In conclus prius dalla radunonza da vischnaunca ni dalla votaziun all'urna sa vegnir suttamess a quella da tut temps per reponderaziun. Resalvai ein dretgs da tiarzas persunas.

Eis ei buca spirau 1 onn dapi ch'il conclus ei ius en vigur, sto quel vegnir reponderaus mo, sche quei vegn concludiu cun ina maiortad da duas tiarzas dallas persunas cun dretg da votar che voteschan sur dalla fatschenta.

Art. 26

Dretg da recuors

Il dretg da far recuors encunter conclus e disposiziuns dils organs communal sedrezza tenor la legislaziun cantunala e communal.

Art. 27

Responsabladad

La responsabladad dils organs communal per donns ch'els caschunan exercitond lur uffeci, sedrezza a norma dalla lescha cantunala davart la responsabladad dil stadi.

Art. 28

Protocols

Davart las tractativas dalla radunonza da vischnaunca, dalla suprastanza communal e dallas ulteriuras autoritads communalas e cumissiuns eisi da menar protocols separai.

Ils protocols han da cuntener silmeins ils conclus, ils resultats dallas votaziuns ed eventualas objecziuns davart la procedura ni davart la cumpetenza.

Ils protocols ein da suttascriver entras il protocollist e suenter l'approbaziun entras il parsura.

Art. 29

Envesta els protocols

Il protocol dalla radunonza da vischnaunca vegn mintgamai publicaus enteifer 30 dis suenter la radunonza el fegl official dalla vischnaunca.

Protestas encunter il protocol dalla radunonza da vischnaunca ston vegnir inoltradas a scret tier la suprastanza communal enteifer 30 dis

dapi la publicaziun. Quellas vegnan tractadas a caschun dalla proxima radunonza da vischnaunca.

Dils protocols dalla suprastonza communal e dallas ulteriuras autoritads communalas vegn ei mo schau prender envesta, sch'ins sa far valer interess giustificai. Il dretg da prender envesta sa era vegnir ademplier cun surdar in extract dil protocol.

Art. 30

Obligaziun d'informaziun La suprastonza communal informescha regularmein ed a moda adeguata la publicitad davart fatschentas d'interess general.

III. ORGANISAZIUN COMMUNALA

Art. 31

Organs communal Il organ dalla vischnaunca ein:

- a) la cuminonza dils votants all'urna;
- b) la radunonza da vischnaunca;
- c) la suprastonza communal;
- d) la cumissiun da gestiun;
- e) il cussegl da scola.

Art. 32

Autoritad suprema La cuminonza dallas persunas cun dretg da votar en vischnaunca fuorma l'autoritad suprema. Ellas exerciteschan lur dretgs all'urna ni alla radunonza da vischnaunca.

A. LA CUMINONZA DILS VOTANTS ALL'URNA

Art. 33

a) Votaziun all'urna Alla votaziun all'urna ein suttamess ils suandonts fatgs communal:

- a) relaschar e midar la constituziun communal e la lescha da baghegiar;
- b) eleger:
 - la presidenta communal u il president communal;

- las ulteriuras commembras ed ils ulteriurs commembers dalla suprastanza communal;
 - las commembras ed ils commembers dalla cumissiun da gestiun;
 - las commembras ed ils commembers dil cussegl da scola.
- c) concluder davart novas expensas unicas da varga frs. 1'000'000.00 per la medema causa e davart expensas che serepetan, sche quellas survargan frs. 100'000.00 annualmein ni frs. 1'000'000.00 ella summa;
- d) concluder davart scadin acquist, scadina alienaziun e mutaziun da beins immobiliars e terren sco era engrevegier ni favorisar tals cun dretgs persunals e dretgs reals restrensch, aschinavon che la valeta dalla disposiziun survarga frs. 1'000'000.00;
- Tier concessiuns da terren en dretg da baghegiar e tier affittaziuns vegn igl import quintaus sco suonda: tscheins annual multiplicau cun il cuoz dil dretg da baghegiar resp. cun il cuoz dall'affittaziun;
- e) conceder e midar essenzialmein concessiuns per l'utilisaziun dall'aua, exequir il dretg da scadenza el senn dalla legislaziun davart il dretg dallas auas sco era conceder e midar essenzialmein concessiuns d'auter gener ch'ei da pli gronda muntada;
- f) concluder davart ina fusiun cun autras vischnauncas.
- g) decider davart las fatschentas consignadas entras la radunonza da vischnaunca (art. 35 lit. o).

b) Procedura

Il termin dallas votaziuns all'urna ei da publicar sil pli tard 15 dis avon la votaziun cun indiar las fatschentas e las prescripziuns specialas davart la votaziun. A medem temps obtegn mintga persuna cun dretg da votar ils documents da votaziun inclus in messadi che declara las fatschentas respectiv ils documents per las elecziuns. Ils resultats dallas votaziuns ed elecziuns ei da publicar ladinamein el fegl uffizial dalla vischnaunca.

B. LA RADUNONZA DA VISCHNAUNCA

Art. 34

a) Votaziuns ed elecziuns

A caschun dalla radunonza da vischnaunca exequeschan las personas cun dretg da votar directamein lur dretgs.

Votaziuns ed elecziuns succedan per regla cun maun pli, num ch'ei vegni pretendiu scrutini. La procedura ei fixada en la lescha davart ils dretgs politics dalla vischnaunca da Tujetsch.

b) Convocaziun e cumpetenzza da decider

La radunonza da vischnaunca sa vegnir convocada entras la suprastonza communal aschi savens sco igl ei necessari e cunvegnent. L'invitaziun cun la publicaziun dallas tractandas ha da succeder sil pli tard 15 dis avon la radunonza entras publicaziun el fegl official dalla vischnaunca.

Davart tractandas da pli gronda muntada elavura la suprastonza in messadi. Quel vegn mess a disposiziun ad uras als votants ed allas votantas a scret ni silla pagina d'internet dalla vischnaunca.

La radunonza da vischnaunca ei cumpetenta da decider, sch'ella ei vegnida convocada tenor uorden.

Decisiuns astgan vegnir pridas sulettamein davart tractandas ch'ei stadas publicadas e ch'ei vegnidas predeliberadas dalla suprastonza communal.

c) Publicitad

Las radunonzas da vischnaunca ein publicas.

La radunonza da vischnaunca decida, sch'ina registraziun visuala ni sonora vegn lubida duront la radunonza sco era, sche tala astga vegnir trasmessa. Mintga persuna cun dretg da votar sa pretender che siu votum vegni buca registraus.

Persunas senza dretg da votar vegnan exclausas dalla radunonza da vischnaunca el cass che las fatschentas pretendan quei sin fundament dad interess publics ni privats predominants.

Ils motivs da recusaziun per autoritads communalas valan buca per las persunas che fan part alla radunonza da vischnaunca.

Art. 35

Cumpetenzas

Ils suandonts fatgs communal ein suttamess alla radunonza da vischnaunca:

- a) relaschar e midar leschas;
- b) approbar il preventiv annual;
- c) fixar ils peis da taglia;
- d) approbar il quen annual;
- e) concluder davart novas expensas unicas da varga frs. 80'000.00 tochen frs. 1'000'000.00 per la medema caussa e davart expensas da varga frs. 40'000.00 tochen frs. 100'000.00 che serepetan annualmein e che survargan en tut buca frs. 1'000'000.00;
- f) concluder davart scadin acquist, scadina alienaziun e mutaziun da beins immobiliars e terren sco era engrevegiar ni favorisar tals cun dretgs persunals e dretgs reals restrenschis, aschinavon che la valeta dalla disposiziun survarga frs. 80'000.00 denton buca frs.

1'000'000.00;

Tier concessiuns da terren en dretg da baghegiar e tier affittaziuns vegn igl import quintaus sco suonda: tscheins annual multiplicau cun il cuoz dil dretg da baghegiar resp. d'affittaziun

- g) concluder davart credits supplementars e credits posteriurs da varga frs. 40'000.00;
- h) conceder garantias ed emprests, sche tals surpassan la cumpetenzza finanziaria dalla suprastanza communal;
- i) conceder dretgs d'utilisaziun per in cuoz da varga 10 onns vid caussas ch'ei en diever public;
- j) decider davart l'explotaziun da terren communal;
- k) decider davart la collaboraziun cun autras vischnauncas e cun organisaziuns dil dretg public e dil dretg privat;
- l) concluder davart restricziuns en connex cun la vendita da schischom a persunas digl'exteriur;
- m) eleger las cumissiuns permanentas;
- n) suttametter fatschentas che schaijan ella cumpetenzza dalla radunanza da vischnaunca alla votaziun all'urna per decisiun;
- o) predeliberar tuttas fatschentas suttamessas alla votaziun all'urna.

C. LA SUPRASTANZA COMUNALA

Art. 36

Funcziun

La suprastanza communal ei l'autoridad directiva dalla vischnaunca. Ella planisescha e coordinescha las activitads communalas.

Las commembras ed ils commembers dalla suprastanza communal han da prestar il sarament d'uffeci a caschun dall'emprema radunanza da vischnaunca suenter las elecziuns.

Art. 37

Cumposiziun

La suprastanza communal secumpona dad 1 president communal e da 4 geraus.

Art. 38

a) Convocaziun

La suprastanza communal vegn convocada dil president communal ni dil vicepresidente aschi savens sco las fatschentas pretendan.

b) Sedutas

Las sedutas dalla suprastanza communal vegnan tgamunadas dil president communal, en cass d'impediment dil vicepresidente.

Art. 39

Cumpetenzza da decider La suprastanza communal ei cumpetenta da decider, sche silmeins 3 commembers che han il dretg da votar ein presents.

Tier votaziuns ed elecziuns decida la pluralitad. En cass da vuschs ulivas decida tier elecziuns la sort, tier decisiuns il president. Scadin commember dalla suprastanza communal che fa part dalla seduta ei obligaus da votar. Resalvadas ein las disposiziuns davart la recusaziun.

Art. 40

Cumpetenzas en general La suprastanza communal empeila l'administraziun communal. Ella procura che las prescripziuns dalla vischnaunca, dil cantun e dalla confederaziun sco era conclus pri entras votaziuns all'urna e dalla radunonza da vischnaunca vegnien exequi.

Art. 41

Cumpetenzas en special La suprastanza communal ha plinavon las suandontas cumpetenzas specialas:

- a) representar la vischnaunca enviers tiarzas personas ed avon dertgira;
- b) relaschar ordinaziuns;
- c) direger e survegilar l'entira administraziun communal;
- d) exequir la pussonza poliziala che cumpeta alla vischnaunca e la cumpetenzza penala ella procedura penala administrativa, aschinavon che buca in'otra istanza ei cumpetenta leutier;
- e) decider davart recuors encunter disposiziuns dall'administraziun communal e da sias partiziuns, aschinavon che buca istanzas specialas da recuors ein cumpetentas leutier;
- f) decider davart menar process e recuors, conceder plenipotenzas per la representaziun dalla vischnaunca en caussas da dretg e serrar giu contracts da pacificaziun e convegnientschas;
- g) concluder davart novas expensas unicas tochen frs. 80'000.00 per la medema caussa e davart expensas tochen frs. 40'000.00 che serepetan annualmein e che survargan ella summa buca frs. 100'000.00;
- h) conceder credits supplementars e credits posteriurs tochen agl import da frs. 40'000.00;
- i) concluder davart scadin acquist, scadina alienaziun e mutaziun da beins immobiliars e terren sco era engrevegiar ni favorisar tals cun dretgs persunals e dretgs reals restrenschi aschinavon che la valeta

dalla disposiziun survarga buca frs. 80'000.00;

Tier concessiuns da terren en dretg da baghegiar e tier affittaziuns vegn igl import quintaus sco suonda: tscheins annual multiplicau cun il cuoz dil dretg da baghegiar resp. d'affittaziun.

- j) conceder dretgs d'utilisaziun per in cuoz da tochen 10 onns vid caussas ch'ein en diever public;
- k) surdar lavurs e furniziuns en rama dil preventiv e dils conclus dil pievel e dalla radunonza da vischnaunca sco era deliberar credits concedi;
- l) crear, fixar il diember e reducir plazzas stablas sco era eleger il persunal e fixar l'indemnisaziun;
- m) fixar ils datums per votaziuns, elecziuns ni radunonzas da vischnaunca;
- n) deliberar preliminarmein tuttas tractandas ch'ein da suttametter alla radunonza da vischnaunca ni all'urna;
- o) redeger ils messadis per la radunonza da vischnaunca e per las votaziuns all'urna;
- p) liquidar las fatschentas dil socialessen;
- q) reparter las incumbensas administrativas sils departaments;
- r) adattar en atgna cumpetenza il dretg communal al dretg surordinau, aschinavon che negin spazi da regulaziun ei avon maun;
- s) administrar la facultad communal;
- t) eleger il vicepresidente communal;
- u) eleger ils delegai;
- v) eleger cumissiuns predeliberontas;
- w) eleger tenor basegns ina cumissiun che tscherca candidatas e candidats per las elecziuns communalas.

Alla suprastonza communal cumpetan tuttas cumpetenzas ch'ein buca surdadas entras il dretg surordinau ni entras il dretg communal ad in auter organ.

Art. 42

Departaments

L'administraziun communal vegn repartida sin 5 departaments. Scadin commember dalla suprastonza meina in departament.

La suprastonza communal decida per regla mintgamai all'entschatta d'ina perioda d'uffeci davart la repartiziun dils departaments e reglescha la substituziun.

Ils pensums dils differentes departaments, respectiv dallas differentas partiziuns dall'administraziun sco era la delegaziun da tals san vegnir reglai separadamein en in'ordinaziun.

La radunonza da vischnaunca fixescha ella lescha da fatschentas la relaziun denter la suprastanza communal ed ils departaments arisguard cumpetenzas ed obligaziuns.

Art. 43

President communal

Il president communal empeila la radunonza da vischnaunca e las sedutas dalla suprastanza communal.

El survigilescha igl andament dallas fatschentas dalla suprastanza communal e coordinescha la lavur dils departaments, dall'administraziun e d'eventualas cumissiuns.

En cass urgents relai el decrets provisoris cun rapportar immediat sur-lunder alla suprastanza communal. El exequescha las funcziuns surdadas al president communal entras prescripziuns dil cantun e dalla confederaziun.

Art. 44

Suttascripziun

La suttascripziun legalmein valeivla per la vischnaunca cumpeta al president communal, ensemen cun in suprastont ni cul menader dall'administraziun.

En cass d'impediment dil president communal cumpeta il dretg da suttascriver al vicepresidente ni ad in ulteriur commember dalla suprastanza communal, mintgamai ensemen cun in suprastont ni cul menader dall'administraziun.

D. LA CUMISSIUN DA GESTIUN

Art. 45

Cumposiziun

La cumissiun da gestiun secumpona da 3 commembers. Ella seconstituescha sesezza.

Art. 46

Eligibladad

Commembers dalla suprastanza communal, dil cussegl da scola ed emploiai communals sco era persunas che stattan culs numnai en ina relaziun el senn dad art. 9 al. 1 ein buca eligibels sco commembers dalla cumissiun da gestiun.

Art. 47

Cumpetenza da decider

La cumissiun da gestiun sa prender decisiuns mo sche silmeins 2 commembers che han il dretg da votar ein presents. Scadin commember dalla cumissiun ei obligaus da votar. Resalvadas ein las disposiziuns davart la recusaziun.

Art. 48

Incumbensa e cumpeten-
zas

La cumissiun da gestiun examinescha tuttas spartas dall'administraziun communal, igl entir menaschi finanziel dalla vischnaunca, il preventiv ed il quen annual. Plinavon examinescha ella schebein il preventiv, ils credits d'impegn ed eventuels credits supplementars e credits posteriurs sco era las cumpetenzas finanzielas dils differents organs communal ein vegni observai.

A caschun dalla tractaziun dil preventiv inoltrescha la cumissiun da gestiun mintgamai in rapport a scret, il qual vegn aschuntaus al messadi corrispundent. Tier la tractaziun dil rendaquen inoltrescha ella siu rapport e sias proposiziuns a scret alla suprastanza communal entochen il davos d'avrel per mauns dalla radunonza da vischnaunca.

Constataziuns da natira subordinada san vegnir fatgas en in rapport special per mauns dalla suprastanza communal.

Art. 49

Controlla dil quen com-
munal

La cumissiun da gestiun sa incumbensar in biro fiduziar cun l'examinaziun dil quen communal.

E. IL CUSSEGL DA SCOLA

Art. 50

Cumposiziun

Il cussegl da scola secumpona da 3 commembers. Il commember dalla suprastanza communal incumbensaus cun il departament appartegn ex officio al cussegl da scola e presidescha quel. Ultra da quei seconstituescha el sez.

Il menader da scola fa part allas sedutas dil cussegl da scola cun vusch consultativa.

Art. 51

Eligibladad

Persunas d'instrucziun dallas scolas communalas e persunas che stattan cun quellas en ina relaziun el senn dad art. 9 al. 1 astgan buca appartener al cussegl da scola.

Art. 52

Cumpetenzza da decider

Il cussegl da scola sa prender decisiuns mo sche silmeins 2 commembers che han il dretg da votar ein presents. Scadin commember dil cussegl da scola che assista allas sedutas ei obligaus da votar. Resalvadas ein las disposiziuns davart la recusaziun.

Sch'il cussegl da scola ei buca habels da decider pervia da motivs da recusaziun ni pervia dad auters motivs, delegescha la suprastanza communal el cass singul il diember necessari da substituts ord siu ravugl.

Art. 53

Incumbensas e cumpetenzas

Il cussegl da scola exequescha la legislaziun federala, cantunala e communal da scola. El diregia e survigilescha il menaschi da scola e da scoletta.

Al cussegl da scola cumpeta ultra dallas cumpetenzas numnadas en la lescha cantunala da scola:

- a) eleger e relaschar comunablamein cun la suprastanza communal las persunas d'instrucziun, la direcziun da scola ed il personal dil secretariat da scola;
- b) elavurar e survigilar la lescha da scola sco era las ordinaziuns da scola per mauns dallas istanzas cumpetentas;
- c) fixar ils termins dall'entschatta e finiziun dalla scola sco era dallas vacanzas.

IV. L'ADMINISTRAZIUN COMMUNALA

Art. 54

Incumbensa

L'administraziun communal ei suttamessa administrativamein al president communal. Ella procura l'entira contabilitad e las ulteriuras incumbensas administrativas dalla vischnaunca ed exequescha ils conclus dalla suprastanza communal.

Art. 55

Menader
dall'administraziun

Il menader dall'administraziun meina l'administraziun communal e survigilescha il personal da quella.

El scriva il protocol dallas radunonzas da vischnaunca e dallas sedutas dalla suprastanza communal e ha vusch consultativa en quellas.

Art. 56

Direcziun communal

La suprastanza communal sa delegar cumpetenzas finanzialas, persunalas ed auters fatgs da tempra operativa ad ina direcziun communal che consista dil president communal, dil menader dall'administraziun e d'in ulteriur collaboratur dil cader communal.

Decisiuns dalla direcziun han da succeder unanimamein, schiglioc ei la fatschenta da suttametter alla suprastanza communal per schar decider.

Decisiuns dalla direcziun communal san vegnir contestadas enteifer 10 dis tier la suprastanza communal, la quala decida lu definitivamein davart la causa.

La suprastanza communal ha il dretg da vegnir informada entras la direcziun communal davart tut sias fatschentas, da dar directives alla direcziun communal ni da sorprendere e decider senza fatschentas che cumpetan alla direcziun communal.

V. MENASCHIS ACCESSORIS SENZA ATGNA PERSUNALITAD GIURIDICA

Art. 57

Bogn Sedrun

La vischnaunca procura per la gestiun dil bogn da divertiment e da wellness „Bogn Sedrun“.

Art. 58

Museum La Truaisch

La vischnaunca procura per la gestiun dil museum „La Truaisch“ a Sedrun.

VI. MENASCHIS ACCESSORIS CUN ATGNA PERSUNALITAD GIURIDICA

Art. 59

Corporaziuns d'aua

Las corporaziuns d'aua ein instituziuns dil dretg public dalla vischnaunca da Tujetsch cun atgna persunalitad giuridica.

Las corporaziuns d'aua han l'obligaziun da proveder ils habitadis da lur intschess cun aua da beiber ed aua da stizzar fiug. Perencunter han ellas il dretg d'incassar taxas da lur abbonents sin fundament dalla lescha per las contribuziuns d'avertura e las taxas da diever.

Las corporaziuns ein obligadas da fixar lur organisaziun en in relasch

che sto vegnir approbaus dalla suprastonza communal.

La suprastonza communal survigilescha las corporaziuns d'aua ed igl adempliment da lur incumbensas.

Art. 60

energia alpina

L'energia alpina ei in'instituziun dil dretg public dalla vischnaunca da Tujetsch cun atgna persunalitad giuridica.

L'energia alpina ha l'obligaziun da procurar per il provediment d'energia sil territori dalla vischnaunca da Tujetsch.

Las incumbensas specificas, l'organisaziun, la finanziaziun e la survigilanza dall'energia alpina ein regladas ella lescha davart l'energia alpina ed en in contract da concessiun.

VII. CORPORAZIUNS, UNIUNS E FUNDAZIUNS REGIONALAS ED INTERCOMMUNALAS, UFFECIS INTERCOMMUNALS

Art. 61

Informaziun davart appartenenza e participaziun

La vischnaunca da Tujetsch informescha annualmein el rapport da gestiun davart sia participaziun ni appartenenza a corporaziuns, uniuns, fundaziuns, societads ed ad autras organisaziuns.

VIII. FINANZAS, TAGLIAS E TAXAS

Art. 62

Cumposiziun dalla facultad

La facultad dalla vischnaunca secumpona:

- a) dils objects en diever general;
- b) dalla facultad administrativa;
- c) dalla facultad da gudida;
- d) dalla facultad finanziaria.

Art. 63

a) Principis dalla contabilitad

Il quen communal vegn menaus a basa da principis renconuschi per la contabilitad dallas finanzas publicas. Ils suandonts criteris ein da risguardar:

	a) ils mieds publics ein d'utilisar a moda spargnusa ed economica; b) a miez termin duein las finanzas esser equilibradas; c) per mintga expensa drova ei ina basa legala, ina decisiun da credit ed ina lubientscha da pagament.
b) Rendaquen	Il quen communal ensemen cun il rapport dalla cumissiun da gestiun ein da presentar alla radunonza da vischnaunca sil pli tard entochen ils 30 da zercladur.
c) Preventiv	Il preventiv ed ils peis da taglia per igl onn da quen ein da presentar alla radunonza da vischnaunca per approvaziun sil pli tard entochen ils 31 da december digl onn precedent.
d) Plan da finanzas	Il plan da finanzas cuntegn las investiziuns approximativas e la finanziaziun a media vesta. La suprastonza communal informescha annualmein la radunonza da vischnaunca davart il plan da finanzas.
Art. 64	
Taglias e taxas	La vischnaunca cuviera siu basegn finanziel cunzun cun taglias, cul re-cav dalla facultad sco era cun contribuziuns e taxas.
Art. 65	
Taxas d'utilisaziun e con-tribuziuns vid ils cuosts	Per conceder las utilisaziuns incassescha la vischnaunca taxas d'utilisaziun ni tscheins d'affittaziun. Sco remuneraziun per utilisaziuns sin fundament da concessiuns ni da lubientschas per in diever ordinari augmentau incassescha la vischnaunca taxas che correspundan per regla alla valor dall'utilisaziun. Ultra da quei sa la vischnaunca incassar dallas persunas autorisadas contribuziuns adequatas vid ils cuosts per las utilisaziuns, dallas qualas ellas han effectivamein fatg diever.
Art. 66	
Taxa da hosps e taxa da turissem	Per promover il turissem incassescha la vischnaunca ina taxa da hosps ed ina taxa da turissem. Las entradas astgan buca vegnir utilizadas per la finanziaziun d'incumbensas ordinarias dalla vischnaunca. L'execuziun succeda a norma dalla lescha davart la taxa da hosps e la taxa da turissem.

Contribuziun da preferenza (perimeter)	Art. 67 Eregia la vischnaunca ovras ni indrezs che portan a certas persunas in avantatg special ni che augmentan la valur da certs objects da facultad, sa ella pretender per ses cuosts ina contribuziun che corrispunda alla valur da quei avantatg. La procedura succeda a norma dallas leschas corrispundentas.
Taxas	Art. 68 La vischnaunca sa incassar dils utilisaders dallas ovras, interpresas e dils indrezs ch'ella ha construiu e ch'ella meina senza taxas ell'altezia fixada els relaschs communal respectivs. Sco indemnisaziun per certas utilisaziuns dall'administraziun communal ni per interpreter certs acts ufficials (p.ex. conceder lubientschas) sa la vischnaunca incassar taxas administrativas. L'altezia dallas taxas ei da fixar per regla aschia ch'ella corrispunda alla valur dalla prestaziun furnida e che las expensas ed ils cuosts dalla vischnaunca san vegnir curclai.
Taglias	Art. 69 La vischnaunca incassescha taglias tenor la lescha communal da taglia. Questa lescha sto vegnir approvada dalla regenza. Subsidiarmein vala per la vischnaunca la legislaziun cantunala da taglia.

IX. DETERMINAZIUNS FINALAS E DETERMINAZIUNS TRANSITORICAS

Revisiun	Art. 70 La presenta constituziun sa vegnir revedida da tut temps parzialmein ni totalmein.
Vigur	Art. 71 La presenta constituziun entra en vigor igl 1. da fenadur 2023. Ella ei da presentar per approvaziun alla regenza ch'examinescha ella concernent la legalitad. Quei vala per mintga midada ni completaziun dalla constituziun.

Art. 72

Disposiziuns
cuntradictorias

Cun l'entrada en vigor da questa constituziun vegnan tuttas disposiziuns
communalas che s'opponan a quella abolidas.

Art. 73

Disposiziuns transitoricas

Per las elecziuns per la perioda d'uffeci 2023-2026 valan las
disposiziuns da questa constituziun.

President communal

Martin Cavegn

Menader center communal

Simon Collenberg

Approvà da la Regenza tenor il
conclus dal/dals 13.12.22 nr. 971/22

En num da la Regenza
Il president:

M. Caduff
Marcus Caduff

Il chancellor:

Daniel Spadin

